

Stöd till barn i svåra livssituationer att klara skolarbetet

Fortbildnings- och kompetensutvecklingsstöd för skolpersonal

Många fler elever än man hittills trott har allvarliga svårigheter hemma. Enligt forskningen påverkar detta i hög grad skolresultaten. Materialet är ett stöd i arbetet med att ge dem likvärdiga förutsättningar att nå målen i skolan.

Målgrupp

Rektorer, pedagoger och den samlade elevhälsan i alla skolformer

Materialiet

Detta material är tänkt att ligga till grund för kompetensutveckling om barn i svåra livssituationer och i arbetet med att utveckla verksamheten så att de kan uppmärksammas och få relevant stöd i skolarbetet. Det är upplagt i sex steg/träffar som kan ta omkring en till en och en halv timme vardera att gå igenom. I vissa delar förutsätter de också ett arbete mellan gångerna.

Tanken är att arbetet görs i grupp, gärna sammansatt av olika kompetenser.

Två av deltagarna i gruppen ges särskilda roller:

- Samtalsledaren leder arbetet.
- Dokumentationsansvarig för anteckningar.

De sex stegen:

1. STARTA Utse roller och ta del av vad styrdokument och forskning har att säga
2. TA DEL Ta del av material i form av texter och filmer
3. DISKUTERA Diskutera det material ni har tagit del av
4. GÖRA/PRÖVA Undersök hur det ser ut i er verksamhet
5. REFLEKTERA Analysera och dra slutsatser om vad som fungerar bra och vad som behöver utvecklas
6. PLANERA Planera hur ni på ett systematiskt sätt kan gå vidare i arbetet

1. STARTA

Vad säger styrdokumentet?

Skolan ska i utbildningen ta hänsyn till elevernas olika behov och försöka kompensera för skillnader i deras förutsättningar. Det handlar om att ge stimulans och stödja personlig utveckling för att alla elever utifrån sina förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt och nå kunskapsmålen. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje elevs lärande och utveckling. Hälso- och sjukvårdspersonalen inom elevhälsan har också en särskild skyldighet att beakta barns situation när det finns allvarliga svårigheter i familjen, enligt § 2 g hälso- och sjukvårdslagen.

Se mer om styrdokumentet på sid 16-19 i skriften Barn som anhöriga. Stöd till barn i förskola och skola som har svårigheter hemma <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-5-10>

Vad säger forskning?

Forskning visar att en stor andel elever någon gång under uppväxten har föräldrar med allvarliga svårigheter. Det ger en nästan dubbelt så hög risk att gå ut grundskolan utan fullständiga betyg. På längre sikt påverkar det utbildnings- och yrkeskarriären negativt och ger en markant ökad risk för allvarlig psykisk och fysisk ohälsa samt ekonomiskt beroende av samhället, jämfört med elever som inte har dessa svårigheter hemma.

Genom att uppmärksamma elevernas behov kan skolan bidra till att de mår bättre och uppnår kunskapsmålen samt därigenom förebygga senare svårigheter. De skolor som har handlingsplaner avseende elever som växer upp med missbruk i familjen är bättre på att uppmärksamma dessa barn.

Se mer om forskningen på sid 10-11 samt 14 i skriften Barn som anhöriga med länk ovan.

2. TA DEL

Titta på filmerna nedan!

Här finns fyra filmer och en skrift som ni tar del av enskilt eller i grupp inför nästa steg.

Den första filmen ger en överblick över vilka slags svårigheter elever kan ha att leva med.

[Film om att ha föräldrar med olika allvarliga svårigheter \(8:20 min\)](#)

Den andra filmen ger en inblick i hur en förälders missbruk återverkar på en högstadieelevs koncentrationsförmåga och ansvarstagande.

[Film om att ha en missbrukande mamma \(9,5 min\)](#)

I den tredje filmen får vi ta del av två unga kvinnors syn på hur det var att växa upp med missbruk och sjukdom i familjen och hur skolan hjälpte dem.

[Filmen med Jenny och Jessica \(ca 13 min\)](#)

I den fjärde filmen samtalar representanter för elevhälsan och en skolledare om hur skolan kan hjälpa elever med stora svårigheter hemma. **Se film på YouTube**

3. DISKUTERA

Inled med att i gruppen fritt reflektera över filmerna. Därefter kan ni diskutera frågorna nedan. Samtalsledaren ansvarar för att leda samtalet. Samtalet kan dokumenteras i dokumentationsmallen. Det kan vara bra om någon är ansvarig för att hålla tiden.

Frågor

- Reflektera utifrån de filmer ni har sett om vad ni känner igen och vilka tankar de väcker hos er.
- Vad tänker vi om det som Jenny och Jessica säger i den tredje filmen om skolans betydelse?
- Vad känner vi igen om vår egen och skolans roll att stödja dessa elever utifrån vad elevhälsoteamet säger i den fjärde filmen?
- Hur kan vi ge elever med stora svårigheter hemma stöd för deras lärande och en stimulerande samvaro i skolan?
- Hur kan vi erbjuda dem en verksamhet som präglas av goda relationer, rutiner, överblickbarhet och förutsägbarhet?
- Hur kan vi främja deras kamratrelationer och få dem att känna sig inkluderade i en trygg gemenskap?

4. GÖRA/PRÖVA

Hur ser det ut hos er och vad behövs mer? Gör en kartläggning och diskutera utifrån den vad ni behöver utveckla och pröva vad gäller stödet till eleverna.

- Kartlägg hur elever med stora svårigheter hemma uppmärksammas i er skola. Ni kan samtala med kollegor och ta reda på vilka handlingsplaner och rutiner som finns för att stödja dessa elever.
- Hur uppmärksammas dessa elever och deras behov i undervisningssituationen, i utvecklingssamtal, hälsosamtal och i övrigt?
- Vad säger eleverna själva, kommer de till tals om vilket stöd de önskar och på vilket sätt?
- Vilka kompetensutvecklingsbehov finns?
- Vilka samarbetar ni med utanför skolan i de här frågorna och hur fungerar samarbetet?

5. REFLEKTERA

Tillbaka i gruppen: Vad fick ni fram? Gå varvet runt med frågorna nedan.

Hur gick det? Analysera:

- Inom vilka områden finns det dokument i vår skola och vad saknas? Vad behöver utvecklas?
- Vad finns det för tankar om svårigheter och möjligheter i arbetet?
- Vilken förbättringspotential kan vi se?
- Finns det behov av kompetensutveckling, inom vilka områden?
- Finns det något att förbättra i samarbetet med de olika parterna?

6. PLANERA

I detta steg planerar ni för hur ni kan gå vidare i ert utvecklingsarbete för att uppmärksamma dessa elever och vad ni behöver göra.

Frågor

- Vilka mål kan sättas upp inför det fortsatta arbetet?
- Saknas handlingsplaner och rutiner och behöver sådana i så fall utarbetas?
- Hur kan vi arbeta vidare med temat tillsammans med eleverna?
- Vem ska delta i utvecklingsarbetet? Hur ska arbetet följas upp? Av vem? När? Vem ansvarar för vad?
- Hur förankras arbetet på olika nivåer?
- Hur kan utvecklingsarbetet integreras och involveras i övrigt utvecklingsarbete på skolan? Exempelvis inom pedagogiskt utvecklingsarbete, värdegrundsarbete samt inom elevhälsans utvecklingsarbete?
- Vilka resurser finns?
- Hur kan vi sprida våra erfarenheter kring detta till andra?